

מכתב מהרב אליהו א. דסלר זצ"ל על „תורה עם דרך ארץ“

על יד התגובות השונות על „ספר הרב ש. ר. הירש, משנתו ושיטתו“ אנו מפרסמים כאן מכתב של הרב דסלר זצ"ל, שטרם נדפס. מכתב זה נשלח בזמנו לראשי ישיבת גטסהד שבאנגליה כאשר צף רעיון להקים מכון ללימודים כלליים ע"י ישיבת גטסהד, לשם הכשרת מורים חרדיים. יש להבין את הסכנה לישיבה גדולה בהקמת מכון כנ"ל על יד הישיבה, במיוחד כשמדובר בישיבה שהוקמה במאמצים גדולים בגלות אנגליה. כמובן שיש עוד לדון על כמה פסקאות במכתב זה, אבל יש חשיבות רבה בדברי הרב דסלר על המחיר שכל שיטה משלמת בהגשמתה של דרכה החינוכית. המכתב הופץ בהוצאת סטנסיל בשנה החולפת — לרגל יום הזכרון של הרב דסלר — כה טבת תשכ"ג — ע"י תלמידיו בבני ברק — כנראה כתגובה להופעת הספר הנ"ל על הרב הירש זצ"ל.

ב"ה, יום ג' לפ' בהר תשי"א, בני-ברק.

שלום רב לכם ידידי היקרים והאהובים לי הרבה מאד מוה"ר... הי"ו
והרב מוה"ר... הי"ו תהי ברכת ה' עמכם.

קבלתי את מכתביכם היקרים וטרם עניתי כי עדיין הייתי נוהג בזהירות של שרידי חולי וממעט בכתיבה, ואח"כ כשהתחלתי שלא להזהר כל כך הלא קפצה עלי עבודת הישיבה הק', ובכן נא תסלחו. אמנם מכיון שנוגע לפרובלמה (בעי') עמוקה מאד אשר נגעתם בה במכתביכם מוכרח אני להזדרז ולכתוב.

בדבר הכתה לבחורים (סמנריון למורים), אין לי שום ספק שתזהרו בתכלית הזהירות שלא לקבל אל הסמנריון אלא כזה שאין בו רק תועלת הצלתו ואשר אילו לא קבלתם אותו הי' נכנס באוניברסיטא בתור תלמיד פנימי עכ"פ. וגם את זה לא תעשו על דעת עצמכם אלא ע"פ עצת רבנו הרב אב"ד הכהן הגדול שליט"א. כל זה ברור לי מאד ואינני מסופק כלל בדבר כי יש לסמוך על חכמת לבבכם ויר"ש שקדמה לחכמתכם וכו'. ואעפ"כ אני רואה בזה בעי' עמוקה מאד, וקרוב מאד ללבי ליעץ לכם להניח את כל הענין כולו בשב ואל תעשה.

ידעתי גם ידעתי כי יש בזה קדוש השם גדול והצלת נפשות ממש. אמנם שאלה אחת יש לי לשאל. במה נוכל להבטיח אשר מציאות מוסד כזה לא יחליש את בחור הישיבה במשך למודו שמה, היינו בחור אשר אילו לא הי' נמצא סמינר כשר כזה ואופן לימוד באוניברסיטא עם הכשר מצוין כל כך אז הי' לומד בישיבה ונשאר בן תורה ממש ולא הי' עולה על דעתו כלל לעשות הכנות לאוניברסיטא ולא הי' שם לעצמו כלל תכנית של... וכדומה. ועתה כאשר לפניו מציאות כזו, אז כבר עיקר למודו בישיבה הק' חלוש הוא מתחילתו ומתפתח

באופן כזה ובהשקפה ושאפיפה כזו אשר לא יהי' אח"כ ספק בדבר שראוי להכניסו לסמנריון וכו' למען הצילו. וכבר אמרו חז"ל "לא עכברא גנבא אלא חורא גנבא". ועתה הבעי' מניין לנו הבטחון כי לעומת אשר אלה שלפנינו כבר באמת צריכים תיקון בסמנריון כזה כי כבר נגע ללבם חשק השגת ... עכ"פ אולי לעומת תיקון אלה נגרום אשר הרבה (במשך הזמן) יצטרכו לתיקון. ונהי' אנחנו רופאי הנפשות אלה הגורמים למחלתם. אולי תוכלו לבאר לי יותר, אבל לפי שעה אינני רואה שום תיקון לבעי' זו גם בצירוף רבני הישיבה עצמם. הקלקול שנקלקל יהי' קודם הרבה לשאלת קבלת הבחור לסמנריון. ואם גם תקבלו לסמנריון מעטים מאוד, מכל מקום ענין האפשרות הזו יבלבל את מוחותיהם של הרבה בחורים, וגם כאלה שסוף סוף לא יגיעו אל הסמנריון וכו'. הן ראינו כי כשיסדו כולל אף שהוא בעד מספר מצומצם מאוד של הבחורים המצוינים ביותר, וגם המספר מצומצם בגלל החוסר הפנסי מ"מ זה העלה את מספר בחורי הישיבה במשך שנים מועטות פי חמש. זהו מפני שכמה חשבו ותקוותם היתה שיצליח בידם לעלות לכולל והשאר נמשכו אחר אלה וכה יצא השם (וגם במציאות) כי מתגדלת הישיבה ועי"כ נתגדלה עוד יותר וכו'. אם כן הוא לצד הטוב ק"ו לצד הרפיון מן התורה ח"ו, אשר הס"א משתדלת בזה בכל עוז.

ואוסיף לבאר, כי ברור לי שתבינו אותי ותדעו שכונתי בזה לביורור האמת. הנה בבעי' עיקרית זו הוא תכן ההפרש שבין שיטת החינוך של פרנקפורט לשיטת החינוך של הישיבות.

פרנקפורט התיירה את המדע והכניסה את הלימוד באוניברסיטא לכלל ה"לכתחילה" שבחינוך. הנחיר שאלמו בעד זה, הי' שנתמעטו מספר גדולי התורה בין חניכיהם, ואפילו מאלה שלמדו תורה בישיבות פולין וליטא ואת המדע באשכנז רק מעטים מאד מהם (ממש נער יכתבם ואולי פחות מזה אפילו) אשר נהיו ללומדים גדולים.

אמנם הרויחו בזה אשר מספר המקולקלים אצלם הי' קטן מאוד, ואם כי בעצם טהרת ההשקפות בנוגע לאמיתותה הגמורה ממש של שיטת התורה הק' במקום שהתורה סותרת ה... הי' לקוי קצת ע"י איזה שותפות משונה ואפשר לצרף סתירה ממשית בלב א', מ"מ נשארו כמעט כולם מקיימי מצוות במס"ג וכמה מהם זהירים מאד אפילו בדקדוקי המצוות.

אבל שיטת הישיבות — להעמיד למטרה יחידה לגדל גדולי תורה ויר"ש כא', ובשביל זה אסרו את האוניברסיטא לחניכיהם כי לא ראו שום עצה איך לגדל גדולים בתורה אא"כ ירכזו את כל מגמת חניכיהם אך לתורה בלבד. אמנם לא נחשוב שלא ידעו מראש כי בדרך זו יקלקלו ח"ו כמה מאשר לא יוכלו לעמוד בקצוניות זו ויפרשו מדרכה של תורה, אמנם זהו הנחיר אשר ישלמו בעד גדולי התורה ויר"ש אשר יתחנכו בישיבותיהם. כמוכן, שהם עומדים על המשמר לעשות מה שאפשר לתקן את אשר לא יוכלו להשאר בני תורה, אך לא בדרך אשר תמשך אחריהם את השאר. למשל, אלה שהוכרחו להניחם לצאת, ראו במקצת

שישארו חנוונים או שאר ענינים שאינם מקצוע, אשר איננו צריך הכנה וגם אין מושך את הלב של התלמידים. אבל אלה אשר חפץ לבבם ללמוד מקצוע וכש"כ אשר בחרו במקצוע אקדמי, לא טפלו בו כלל, שלא לקלקל את האחרים משום תקונו של זה. ושמעתי שסמכו את זה לאו"ל „אלף נכנסים לחדר וא' יוצא להוראה אמר הקב"ה בזה אני חפץ כו". וגם מזכירים את דברי הרמב"ם ז"ל במכתבו לתלמידו הר"י עקנין ז"ל „ימותו אלף סכלים ויהנה ממנו חכם אחד“.

ומעתה צורת הבעי' שלנו אחרת היא לגמרי. אם גם נתיר לבנות מוסד ע"פ שיטת פרנקפורט, להציל את הנחשלים, אבל אנו צריכים לדעת מראש כי במדינה שנשכין בה חינוך כזה לא תתרבנה בה ישיבות בטהרת השקפותיהן, ולא יקל לחנך במדינה ההיא גדולי תורה מצוינים. ואם נחפוף לחלק מדינה ולצפונה שבה יבנו ישיבה בטהרתה, ולדרומה מוסד אקדמאי עם יר"ש וקצת הורה אנו צריכים להתיישב אם יש לנו תקדים לזה. ואם ח"ו לא נקלקל יותר מאשר נתקן. (צריך לדעת כי מוסד כמו דזוס קאללעדז לא יפסיד כ"כ לישיבה בדור זה כמו מוסד אקדמאי עם ירא"ש. והטעם מובן מפני שהבחור השייך קצת לישיבה בדור זה כבר הוא יר"ש כ"כ שלא ילך לדזוס קאללעדז). מכש"כ שא"א לכאורה להתיר להעמיד מוסד כזה בו במקום שעומדים בו ישיבה וכולל ובשכינות ממש בריחוק מהלך של 5 רגעים, ומה גם בצירוף הדיעות, בלי מחלוקת המבדלת זה מזה. וכש"כ שהישיבה היא כמעט היחידה במדינה בגדלה וטיבה.

נתבונן נא עוד יותר, מה יהי' לאחר גמר המחזור הראשון, ומן הסמינר יצאו כאלה שהם מורים טובים עם דרגה אוניברסיטאית ועם ירא"ש וקצת תורה (פי' עם סמיכה מהישיבה להוראה וכו'). האם לא יהי' נסיון גדול אף לבעל כשרון המצויין הלומד בישיבה כי ילך לו בדרך זו, והאם נוכל לבטוח כי בנינו ממש יוכלו לעמוד בנסיון זה.

לא אחי היקרים, קרוב אני לראות בזה את עצת היצר, עצה מחוכמת שלו להטעות בה את מצויינינו היותר חשובים! ואיני רואה לעצמי אפשרות להמנות עם הענין הזה. יודע אני ברור, שכוונתכם לטובה דהיי' כי אך בסביבת ישיבה וכולל כאלה אפשר לבטח שהסמינר יהי' בתכלית הכשרות, אמת הוא כי כן. אבל בסביבת סמינר הכשר בתכלית ההידור אפשר שיחרבו ח"ו ישיבה גדולה עם כולל מצוייק (היחידי בעולם) גם יחד.

ואזכיר בכאן מה שכתוב בזהר הק': הנה העלאת נצוצות הק' (פי' הר"צ הכהן, נצוצות הק' היינו האפשרויות שיש ברחוקים להחזירם למוטב עכ"פ מקצתם והיי' ע"ד או"ל בעמון ומואב ב' פרידות טובות יש לי להוציא מהם רות ונעמה) הוא דבר גדול מאד, אבל מ"מ הרי צריך האדם להוריד את עצמו אל הנצוצות, ואסור הוא אם לא על פי הנבואה מאת ה'. ומביא הזהר ראי' נפלאה מהושע. הרי מה שנשא הושע אשת זנונים וילדה לו בנים זנונים, הי' לשם תיקון הדור והי' ברור נצוצות קדושה דשם, ומ"מ לא הי' עושה הושע כזאת אם לא על פי הנבואה במפורש. נפלא הדבר מאד מאד אשר הזהר מביא דווקא ראי' כזו

וכן מנח (דבוראי לשמה קעביד) וישת מן היין וישכר ויתגל כו'. עיי' את ד' הזהר פקודי (רמ"ה) ד"ה היכלא קדמאה כו' (ובאור מה שכ' שם שירותא גו מהימנותא היי' דשלא לשמה היא ההתחלה ומתוך שלא לשמה היי' העלאת נצוצות. ודווקא מתוך אספקלריא שאינה מאירה הוא התחלת הנבואה עיי"ש. ומ"מ זולת שלא לשמה במעשה קדושה כל שאר אופני העלאת הנצוצות אסורים.

הנני מוכרח לגמור כי אץ אני ואומר לכם שלו' וברכה מרובה והשי"ת יצליחכם ותרוו רב נחת מבניכם נחת של תורה וירא"ש ומכל תלמידיכם שי'.

והנני ידידכם

אליהו א. דסלר

להראות גם כלפי חוץ את חשיבותה היתרה והיחידה במינה של ציון וירושלים למען הלאום, והתביעה אל העם להפגינה ע"י דאגה מיוחדת למגדלים, החומות והארמונות מצד כל כוחות העם, ולהודיע לדורות הבאים כי הנפש הרוחנית, המוסרית והמדינית של העם חיה בציון-ירושלים וכי ה' אשר תורת רצונו שוכנת בציון והנערץ בירושלים, הוא הוא שישאר אלוקינו לעולם ועד, ובתור כזה ינהגנו עד מעבר לתמותת העמים.

הרב שמשון רפאל הירש : תהלים מז, יג
